

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101297

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 15-11-2023

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ директора Інституту від 25.01.2024 № 6-ОСН

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Черкаська Євгенія Феліксівна

2. Yevheniia F. Cherkaska

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Психологія розвитку особистості у сучасному соціокультурному та освітньому просторі

Дата захисту: 09-01-2024

Спеціальність за освітою: Психологія

Місце роботи здобувача: Школа І-ІІІ ступенів №132 міста Києва

Код за ЄДРПОУ: 20077772

Місцезнаходження: проспект Академіка Глушкова, 28, Київ, 03187, Україна

Форма власності: Комунальна

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ Черкаська ІД 3141

Повне найменування юридичної особи: Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141213

Місцезнаходження: вул. Паньківська, буд. 2, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141213

Місцезнаходження: вул. Паньківська, буд. 2, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.21.41.19, 15.21.51, 15.21.51.03

Тема дисертації:

1. Психологічні особливості емоційної стійкості вчителів з різним досвідом роботи
2. Psychological features of emotional stability of teachers with different work experience

Реферат:

1. У дисертації здійснено, теоретично обґрунтовано й експериментально вивчено психологічні особливості емоційної стійкості вчителів з різним досвідом роботи. Дослідження проводилося упродовж 2018 – 2021 років та передбачало теоретичний, констатувальний, формувальний та узагальнюючий етапи. На теоретичному етапі встановлено, що емоційна стійкість особистості – це інтегративна властивість, що включає в свою структуру емоційні, вольові, інтелектуальні мотиваційні компоненти психічної діяльності, а також здатність пригнічувати емоційні реакції, задля продовження робочої активності, яка в такому стані має тенденцію до зниження. Деякі автори розглядають емоційну стійкість як «стійкість емоцій», а не функціональну стійкість людини до емоціогенних умов. На основі аналізу наукової літератури виділено чотири основні підходи до вивчення емоційної стійкості: емоційна стійкість, як здатність долати стан емоційного збудження; емоційна

стійкість, як похідна від типу сили нервової системи, процесів збудження і гальмування; емоційна стійкість, як стійкі емоційний стан і емоційна реакція; емоційна стійкість, як інтегративна властивість особистості. Зокрема, ми дотримуємось поглядів О.А. Сиротіної, яка визначає емоційну стійкість як здатність особистості успішно вирішувати складні та відповідальні завдання в напруженій емоційній ситуації. Він наголошує на взаємозв'язку емоційної стійкості із силою і рухливістю нервової системи. Також, встановлено, що вченими виявлено емоціогенні фактори, які призводять до емоційної напруженості. У діяльності педагога до них відносяться: порушення міжособистісних взаємин, перевантаженість робочого дня, стомлюваність, зіткнення з важкими ситуаціями, випадки підвищеного рівня відповідальності, очікування невдачі, погане самопочуття, тощо. На констатувальному етапі, відповідно до мети та завдань дослідження, складено діагностичний комплекс вивчення проблеми емоційної стійкості вчителів, в залежності від досвіду їх роботи. Для опрацювання результатів виділено три групи вчителів: I група – з досвідом роботи до п'яти років, II група – від п'яти до десяти років, III група – понад 10 років досвіду роботи в навчальному закладі. У результаті діагностики респондентів за методиками та їх шкалами встановлено, що I група вчителів, з досвідом роботи до п'яти років, є більш емпатійною й обізнаною у власній та чужій емоційних сферах, що говорить про рівень підготовки молодих вчителів та сучасні можливості отримання інформації. Також, I група вчителів більш задоволена умовами праці, оскільки орієнтована на отримання досвіду роботи, більш зацікавлена у реалізації власних ідей і не має великих очікувань, які б відповідали їхній професійній діяльності. Водночас, ця група не має відповідного досвіду, знань і умінь, який би впливав на ефективність побудови взаємодії у професійному колективі та іншими учасниками освітнього процесу, вирішення складних ситуацій та швидке включення в робочий процес. Зокрема, II група вчителів, з досвідом роботи від п'яти до десяти років, є більш обізнаною, і, вчителі цієї групи, навчилася правильно використовувати власний досвід у професійній діяльності. Респонденти швидше диференціюють власні емоційні стани та керують ними. Професійний досвід роботи дає більше впевненості та можливості застосовувати вже набуті знання у поєднанні з новими, чого вимагає якісний освітній процес, без надлишкової емоційної витрати. Вони краще вибудовують комунікацію та швидше вирішують питання з дітьми. Володіють вищим самоконтролем та адекватно оцінюють свої можливості, побажання та очікування від учбового процесу. Проте, емоційне вигорання, хоч ще і не сформоване у цій групі, але перебуває вже на етапі формування, що свідчить про недостатньо розроблені шляхи та методи подолання складних ситуацій. Відповідно, III група вчителів, з досвідом роботи більше десяти років, показала найгірші показники за результатами діагностики. Тобто поєднання емоційного вигорання з особистісними якостями, що є результатом вікових особливостей та послаблення можливостей реалізації у професійній сфері. Враховуючі часті зміни в освітньому процесі, які вимагають не тільки модифікації освітньої складової, а й емоційної, вчителі цієї групи вже найменш налаштовані на нові вимоги. Вони найменш обізнані та враховують власні та чужі емоційні стани, не вміють ними керувати та піддаються сильному емоційному впливу зі сторони, що є досить сильним, враховуючи кількість щоденних стресогенних ситуацій відповідних даній професії. Вони вже не зацікавлені у побудові гарних взаємостосунків із керівництвом, мають більші очікування від умов праці, та вважають, що їхнього досвіду роботи буде цілком достатньо, який, у свою чергу, і допомагає їм триматися на рівні з іншими вчителями.

2. In the dissertation, the psychological features of the emotional stability of teachers with different work experience were realized, theoretically substantiated and experimentally studied. The research was conducted during 2018-2021 and included theoretical, ascertaining, formative and generalizing stages. At the theoretical stage, it was established that the emotional stability of the individual is an integrative property that includes in its structure emotional, volitional, and intellectual motivational components of mental activity, as well as the ability to suppress emotional reactions in order to continue work activity, which in such a state tends to decrease. Some authors consider emotional stability as 7 "stability of emotions" and not functional resistance of a person to emotogenic conditions. Based on the analysis of the scientific literature, four main approaches to the study of emotional stability are distinguished: emotional stability, as the ability to overcome a state of emotional excitement; emotional stability, as derived from the type of strength of the nervous system, the processes of excitation and inhibition; emotional stability, as a stable emotional state and emotional reaction; emotional

stability as an integrated personality property. In particular, we adhere to the views of O.A. Syrotinoy, who defines emotional stability as the ability of an individual to successfully solve complex and responsible tasks in a tense emotional situation. He emphasizes the relationship between emotional stability and the strength and mobility of the nervous system. Also, it was established that scientists have identified emotogenic factors that lead to emotional tension. In the activity of a teacher, these include: violation of interpersonal relationships, busy working day, fatigue, encountering difficult situations, cases of increased level of responsibility, expectation of failure, poor health, etc. At the ascertainment stage, in accordance with the purpose and tasks of the research, a diagnostic complex of the study of the problem of emotional stability of teachers was compiled, depending on their work experience. To process the results, three groups of teachers were selected: Group I - with work experience of up to five years, Group II - from five to ten years, Group III - more than 10 years of work experience in an educational institution. As a result of the diagnosis of the respondents according to the methods and their scales, it was established that the first group of teachers, with work experience of up to five years, is more empathetic and knowledgeable in their own and other people's emotional spheres, which speaks of the level of training of young teachers and the modern possibilities of obtaining information. Also, the 1st group of teachers are more satisfied with the working conditions, because they are focused on gaining work experience, are more interested in implementing their own ideas and do not have high expectations that would correspond to their professional activities. At the same time, this group does not have the appropriate experience, knowledge and skills that would affect the effectiveness of building interaction in the professional team and other participants of the educational process, solving difficult situations and quickly incorporating them into the work process. In particular, the II group of teachers, with work experience of five to ten years, is more knowledgeable, and the teachers of this group have learned to properly use their own experience in their professional activities. Respondents are faster at differentiating their own emotional states and managing them. Professional work experience gives more confidence and the opportunity to apply already acquired knowledge in combination with new ones, which is required by a high-quality educational process, without excessive emotional expenditure. They build communication better and solve problems with children faster. They have higher self-control and adequately assess their capabilities, wishes and expectations from the educational process. However, emotional burnout, although not yet formed in this group, is already at the stage of formation, which indicates insufficiently developed ways and methods of overcoming difficult situations. Accordingly, the 3rd group of teachers, with more than ten years of work experience, showed the worst indicators according to the results of diagnostics. That is, the combination of emotional burnout with personal qualities, which is the result of age characteristics and the weakening of opportunities for realization in the professional sphere. Taking into account the frequent changes in the educational process, which require not only the modification of the educational component, but also the emotional component, the teachers of this group are the least tuned to new requirements.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Черкаська Є. Ф. (2018). Роль емоційної стійкості педагога у сучасних психологічних дослідженнях. Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 18, 1, 329-341.
- Черкаська Є. Ф. (2021). Особливості психологічного здоров'я вчителів і його зв'язок з віком і досвідом роботи. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки, №3. Херсон, 74-79.

- Черкаська Є. Ф. (2019). Специфіка формування емоційної стійкості педагогі в професійній діяльності. Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ. 14, 2, 397-404.
- Черкаська Є. Ф. (2020). Дослідження емоційної стійкості та шляхи її розвитку. Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ. 14, 4, 348-359
- Черкаська Є. Ф. (2020). Значимість емоційної стійкості педагога в стресових ситуаціях. Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 14, 3, 273-298

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези; методичні документи

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення якості життя та здоров'я населення, ефективності діагностики та лікування хворих

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0118U003097 0102U107588

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зливков Валерій Лаврентійович
2. Valerii L. Zlyvkov

Кваліфікація: к.психол.н., доц., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141213

Місцезнаходження: вул. Паньківська, буд. 2, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Москальова Алла Степанівна
2. Ala S. Moskal'ova

Кваліфікація: к.психол.н., доц., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0213-0434

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний заклад вищої освіти "Університет менеджменту освіти"

Код за ЄДРПОУ: 35830447

Місцезнаходження: вул. Січових стрільців, буд. 52-а, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Якимчук Борис Андрійович

2. Borys A. Yakymchuk

Кваліфікація: к.психол.н., професор, 19.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3303-6478

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Код за ЄДРПОУ: 02125639

Місцезнаходження: вул. Садова, буд. 2, Умань, Уманський р-н., 20300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Когут Олександра Олександрівна

2. Oleksandra O. Kogut

Кваліфікація: д. психол. н., доц., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0116-2274

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чиханцова Олена Анатоліївна
2. Olena A. Chykhantsova

Кваліфікація: д. психол. н., с.д., 19.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2661-3265

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141213

Місцезнаходження: вул. Паньківська, буд. 2, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Кокун Олег Матвійович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Кокун Олег Матвійович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Зернова Наталія Володимирівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна